

utvrđivanje namjene adaptiranog prostora potkrovlja i postavak-nastavak prezentiranog postava.

Prema Prijedlogu bi bilo nužno organizirati stručni skup o temi stalnog postava Gradskog muzeja Karlovac, otvoreni dijalog, koji je trebalo upriличiti i prije samog postavljanja, kako o planiranju tako i o problemima realizacije stalnog postava, kojeg je ne mali stručni napor podnijela ekipa Muzeja, koja je, nažalost, nije uspjela stručnim argumentima nametnuti projektu postava arhitekta.

Primljeno: 5. 7. 1990.

SUMMARY

A permanent display opens in the City Museum of Karlovac

Branka Šulc

Museological programming of the new permanent display of the City Museum in Karlovac (established in 1952), preceded the present form of the display situated in a historical building of the 17th and 18th centuries, and which opened for the public in the first half of 1990. The design of the display is the subject of the present analysis. In spite of a strictly determined programme, the Museum has not achieved the expected level of adequacy in its museological realization. This is to say that the role of the architect prevailed in the design and the museographic elements (showcases, illumination etc.), which are ill adapted to the setting of the historical building. Exceptionally valuable and rare exhibits present a complete picture of the cultural history of Karlovac and its region in a thematic and chronological sequence. New rooms are also opened and contain a multi-purpose hall, an information point, depots and a library. It has also been planned to open a small collection of stone monuments and a decision has been reached on the function of the attic, to be adapted for museum purposes.

NOVI POSTAV ETNOGRAFSKE ZBIRKE U ZAVIČAJNOME MUZEJU PODRAVSKE SLATINE

Dragica Šuvak
Zavičajni muzej
Podravska Slatina

aterijal za etnografsku zbirku Zavičajnog muzeja Podravska Slatina sakupljen je u periodu od 1984. do 1989. godine. Prikupljanje je bilo sistematsko i plansko. Cilj je bio obići što veći broj sela u općini i predmete sakupljati po predloženim temama.

Odbor etnografske zbirke je želio prikazati bitne elemente nekadašnjeg života u našim selima, koji su nestali ili su se, promijenili zbog razvoja i napretka sela a danas ih se još samo pojedinci prisjećaju. Nažalost, u muzeju se promjene i prijelazni oblici ne mogu prikazati zbog malog prostora. Nastojali smo se zadržati u prošlosti te da postav bude polazište za proučavanje promjena, mjesto odakle ćemo kretati i kamo ćemo se uvijek vraćati.

Pri odabiru predmeta za postav kriteriji su bili sljedeći: pripadnost predmeta određenoj temi, učestalost pojavljivanja predmeta na terenu, zastupljenost

pojedinih sela i sačuvanost predmeta. Postav je morao udovoljiti muzeološkim zahtjevima, a pri postavljanju izložaka trebalo je misliti na prostor, u kojem postoje mnogi prozori, udubine zazidanih vrata i jedan kosi zid, a prolaz iz jedne sobe u drugu je uzak.

Kod prezentacije kriteriji su bili: logičnost (predmeti grupirani ambijentalno), preglednost (ne natrpati sve, već rasporedom naglasiti važnije predmete), informativnost (lako snalaženje u postavu i brzo dobivanje informacija o predmetima). Problem je bio i kako naznačiti prijelaz s jedne teme na drugu, da li ih jasno odvojiti ili ih međusobno ispreplesti. Tamo gdje su teme srodne odlučili smo se za drugi pristup (npr. interijer i prehrana), dok smo obradu tekstilnih vlakana i narodnu nošnju odvojili zbog toga jer je prostor to diktirao.

Muzejski odbor za etnografsku zbirku odlučio se za sljedeće teme: način stanovanja (interijer i arhitektura), transport, dobivanje tekstilnih niti, narodna nošnja i upotrebnih tekstila.

Nametnulo se i pitanje kako u malom prostoru (50 četvornih metara) izložiti što više materijala i, posebno, što učiniti s velikim eksponatima (npr. seoska kola). Cijeli predmet ne možemo izložiti, ali možemo neke njegove karakteristične dijelove (npr. kotače). Postavili smo ih tako da budu mobilni i dostupni svakom djetetu koje posjeti zbirku da ih slobodno pokrene. Na taj način prikazana je i funkcija tih eksponata. Još informacija o transportu daju nam fotografije na panoima, posamački jaram i jedna skica. Prilikom prolaza kraj kotača i pokretanjem slučajno se (ili namjerno) dodirne i zvonce koje je stavljeno na vrh nosača kotača. Zvuk zvonca donosi nove asocijacije i uvodi nas u novu temu – stočarstvo. Kustos može na te poticaje reagirati ili ne, ovisno o vremenu koje mu je na raspolaganju i grupi koju vodi. Tako je i s kiticom klasja koja je imala svoju funkciju u žetvi i kasnije u nekim godišnjim običajima.

Željeli smo da cijeli postav ima logičan slijed u rasporedu predmeta. Zbog toga su često nastajale nedoumice kako pomiriti prostor, eksponate i tematski plan. Osim toga zbirka je isključivo rezultat terenskog istraživanja i sakupljanja i mnogi od bivših vlasnika su znatizeljni gdje su im predmeti završili, pa nam je i to bilo još jedno dodatno opterećenje za formiranje zbirke. Struktura stanovištva je dvonacionalna (hrvatsko i srpsko), a označeno u narodu geografskim pojmovima (»podravski« i »brdanski«), što se također moralo

Zavičajni muzej Podravska Slatina – izgled zgrade

uzeti u obzir. Jedino jasno razgraničenje u tome napravili smo kod prikaza nošnje. U dvije odvojene vitrine postavili smo nošnje (muška i ženska) i pripadajuće tekstilije. Lutke za nošnje dobili smo od mjesnih prodavaonica tekstila i nakon preuređivanja (bez trepavica, glava i ruke obojene jednom bojom) lutke su se uklopile u postav. Ostale vrste nošnje prikazali smo fotografijama a izdvojili smo interesantnije detalje, npr. bijela marama starijih žena, zimski ženski kožušak s ogledalcima, poculica mladih snaša, plavi fertun za žalost i dr.

Cijeli postav trebao je biti upotpunjen i svjetlosnim dodacima, što je, nažalost, ostalo samo u planu.

U postavu su izložena vanjska obilježja narodnog života i kulture koja se svojim izgledom i veličinom uklapaju u naš prostor i određene teme, ali sadržaj i život postavu daje kustos s posjetiocima.

Primljeno: 21. 12. 1989.

SUMMARY

The new display of the ethnographic collection in the Regional Museum of Podravska Slatina

Dragica Šuvak

The material for the ethnographic collection of the Regional Museum in Podravska Slatina was planned and systematically collected between 1984 and 1989. The new exhibition shows life in the village in former times, and the objects are grouped according to their everyday use. The aim was to make the story clear and providing enough information. A great problem was how to exhibit large objects, e.g. a cart, on 50 square metres, so only some characteristic details, such as wheels, were exhibited.

MUZEOLŠKA RENOVACIJA SPLITSKIH I OMIŠKIH MUZEJA I GALERIJA

Branka Šulc

amašni projekti u muzejskoj djelatnosti Splita posljednjih godina mogući su rezultati osviještene kulturne politike grada ali ne i posve dobro osmišljenog i koordiniranog »muzejskog preporoda« sredine koja je u jugoslavenskim relacijama među prvima otpočela sakupljanje i izlaganje kulturnih dobara. Tako se uz akutne probleme zaštite i obnove graditeljske baštine i nasljeđa Splita, s repertoarom tema od devastacije Salone do zanemarene Dioklecijanove palače, forsiranja osnivanja zaklada za obnovu stare gradske jezgre, otvaraju i ne tako mali problemi realizacija novih muzejskih postava tamošnjih muzeja. Split je sa svojim bogatim i raznovrsnim muzejskim sadržajima već poodavna svrstan u naprednu muzejsku sredinu, i to ne samo poradi muzejski cjelovito prezentirane povijesti i kulture srednje Dalmacije već i napose radi nastojanja struke na redefiniranju uloge muzeja kao reprezentata povijesti. S postojećim fondom od deset muzeja – od arheologije do brodogradnje – ta je muzejska djelatnost u posljednjoj deceniji izvršila i ne male zahvate, u komparaciji sa stanjem u našoj sredini, unutar svoje muzejske arhitektonske i izložbene strukture u ponajboljoj namjeri da unaprijedi vlastitu djelatnost.

Pri tomu su ipak korišteni modeli »stare« muzeologije usmjereni ponajprije ka muzejskim metodama, a premalo odjeci »nove« muzeologije¹ usmjerene prvenstveno isticanju svrhe muzeja i njegova mjesta u kulturi potkraj 20. stoljeća.

Učinjene su i »klasične« pogreške u programiranju stalnih postava muzeja. Budući da je muzej »instrument za provođenje kulturne strategije«², muzeološka je praksa u svijetu utvrdila nužnost javnih rasprava o planiranim renovacijama ili programiranju i starih muzeja, a napose nužnost rada programera za muzeje po područjima od muzeologije, arhitekture, opreme do administracije. Tim minimalnim standardima u procesu programiranja najvažnijim se ističe angažiranje muzeologa i kustosa koji određuju cjelovitu strukturu postava i/ili programa muzeja dok je uloga arhitekta ovisna o prijedlogu stručnog tima muzejskih stručnjaka.

Muzeji, koji su danas u svijetu diseminatori kulture pa i generatori kulture, doživljavaju snažne promjene. Oni se od mjesta sabiranja, istraživanja, očuvanja i prezentacije kulturne baštine usmjeravaju ka centrima kulture koji pod utjecajem ali i pritiskom društvenih promjena te utjecajem novih ideja pokadšto postupno mijenjaju i cijeli koncept muzejske funkcije u vremenu i prostoru. Istinska uloga muzeja ipak je da bude komunikator kulturne baštine i samog života, mjesto susreta kultura u vremenu i prostoru, nosilac ideje prezentacije povijesti.

Akcije muzeološkog reprogramiranja muzejskih stalnih postava Splita, koje intenzivnije od 80-ih godina teku kroz procese renoviranja i restauriranja muzejskih zgrada, adaptacije, organizaciju novih funkcionalnih struktura, upućuju na kompleksnost pristupa kojim se ipak ne odmiče od tradicionalne koncepcije muzeja. Sadašnje, kvalitetne ali i suviše standardne, muzejske prezentacije u muzejskim su programima bile povezane i s mogućnostima arhitekture (muzejske zgrade) na način prezentacije.

Slijedeći razvojnu liniju muzeja na splitskom području – kontinuitet koji obavezuje i na razvijanje suvremene muzeološke djelatnosti, te slijedeći muzeološku genezu toga područja, koju je trebalo sačuvati u nekim renovacijama tih muzeja, valja naglasiti da je Split rastući od Dioklecijanove palače do danas kao urbani, kulturni, trgovački i industrijski centar već 1750. godine imao i prvu službenu muzejsku zbirku na tlu današnje Jugoslavije. Ta zbirka osnivača i sakupljača nadbiskupa Pacifica Bizza, pod imenom Museum archiepiscopale Spalatum, samo je nastavak akcija sabiranja spomeničke baštine u Splitu iz doba humanističkog preporoda³. U to je vrijeme Marko Marulić s Dminom Papalićem počeo sabirati arheološke epigrafske spomenike Salone koji su ugrađeni u dvorištu Papalićeve palače (današnjeg Muzeja grada Splita), što su i začeci muzeološkog sabiranja na tom području.

Ti su ulomci izlagani sve do 1885. godine u Papalićevoj palači, tada se veći dio prenosi u Arheološki muzej, gdje su i danas izloženi, a dio ostaje na izvornome mjestu sve do renovacije Muzeja grada, kada se, nažalost, najstariji tragovi muzejske djelatnosti *in situ* u Splitu uklanjaju poradi pregradnji.

O bogatstvu i razvoju muzejske djelatnosti Splita govori i nekoliko faktografskih podataka koji su nezaobilazni i u povijesti muzeologije na našem području.

Već 1820. godine Zemaljska vlada u Zadru izdaje dekret o osnivanju Arheološkog muzeja u Splitu a 1821. godine sagrađena je uz istočni zid Dioklecijanove palače i *prva muzejska zgrada* za smještaj solinskih spomenika. U 1878. godini taj Muzej počinje izdavati i stručni časopis, na talijanskom jeziku, *Bulletino di archeologia e storia Dalmata*, a dolaskom Frana Bulića za ravnatelja Muzeja, 1884. godine, počinje i novo razdoblje u razvoju muzejske djelatnosti. Već 1892. godine predlaže se gradnja novog Arheološkog muzeja i u tu svrhu štampa i prvi »muzeološki program« Predlozi o gradnji novoga arheološkog muzeja i osamljenju stolne crkve u Spljetu, a gradnja Muzeja